

Téma: Mladí lidé a uzavírání manželství
Proč mladí lidé uzavírají manželství?

Vymezení předmětu a cíle výzkumu

V každé generaci vstupují mladí lidé do věku zakládání rodiny v jiné společenské a ekonomické situaci. Společnost a prostředí, ve kterém mladí lidé žijí, formuje jejich představy o budoucnosti a životní plány, kam dozajista patří i např. uzavírání manželství, způsobu partnerského soužití, dětí. Člověk se seberealizuje různými způsoby – kariéra, záliby a koníčky nebo také rodina. V seberealizaci často hraje velkou roli právě harmonické manželství a rodina.

Cílem výzkumu je přispět k poznání postojů současných mladých lidí vůči uzavírání manželství. Výzkumem chceme přispět k objasnění, zda mladí lidé dávají přednost uzavření manželství před nesezdanými soužitími.

Výzkumná otázka: Dávají mladí lidé přednost manželství před nesezdaným soužitím?

- 1) Dávají přednost manželskému svazku větší přednost ženy než muži?
- 2) Považují lidé manželství za ekonomicky výhodné?
- 3) Uzavírají manželství častěji lidé, kteří nepocházejí z rozvedených rodin?

Kontext výzkumu

Výzkumy manželství a rodiny mají v České republice již poměrně dlouhou tradici. První výzkum na toto téma proběhl již v roce 1956. Většina těchto výzkumů byl zaměřená účelově – probíhala v době, kdy například poklesl počet narozených dětí. Výzkumy byly zaměřeny na to, zda mladí lidé v době vstupu do manželství plánují děti. Další šetření probíhala mezi rodinami s dětmi, kdy se zjišťovala jejich skutečná situace (příjem, bytová situace,..). Lze říci, tyto výzkumy byly zaměřeny na problémy, jejichž řešení mělo přispět k příznivému demografickému vývoji. Vzhledem k tomu, že až do konce 80. let byla u nás téměř „plná“ sňatečnost a do manželství vstupovalo 90% mladých mužů a 96% mladých žen, chyběly ve výzkumech otázky typu: Proč chtějí mladé lidé vstoupit do manželství, jestli vůbec chtějí uzavírat manželství nebo žít pouze nesezdáni se svým partnerem, či žít trvale bez partnera.

Teprve počátkem 90. let začala být výš uvedeným tématům věnována vyšší pozornost. Zjišťovaly se názory na postavení rodiny, na hodnotu rodinného života pro člověka, na velikost rodiny. Tyto výzkumy zjišťovaly postoj celé populace bez přihlídnutí k věku respondentů. Všeobecné výzkumy zachytily celospolečenské pohledy, ale , ne však specifický přístup mladých lidí k manželství a zakládání rodiny.

V letech 1994 a 1996 uskutečnil Sociologický ústav Akademie věd ČR obecné průzkumy rodiny. Důležité bylo šetření Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí „Populační klima 1996“, které zahrnovalo populaci ve věku 20- 60 let.

Ve vztahu k našemu výzkumu je třeba uvést i průzkum Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí „Formy rodinného života mladé generace 1996“, kdy respondenti byli rozděleni do 2 skupin – respondenti ve věku do 30 let žijící v prvním manželství do 7 let jeho trvání – a svobodní lidé ve věku 18 – 30 let, a dále průzkum „Mladá generace 1997“, který je jedním z nejkompaktnějších a nejobsáhlejších výzkumů týkajícího se tématu.

Jak bude výzkum proveden?

Výzkum provedeme metodou řízeného rozhovoru, který budou provádět vyškolení tazatelé v terénu u vybraného souboru osob. Proč považujete tuto metodu za výhodnější, než dotazníkové šetření, když je dražší? Tazatel se dotazuje osob na soubor otázek, k nimž jsou stanoveny alternativní odpovědi. Otázky jsou stanoveny na základě operacionalizace zkoumaných konceptů.

Problémy:

- respondent nemusí naši otázce porozumět , příp. všichni respondenti nemusí naši otázku pochopit stejným způsobem
- respondent nemusí být ochoten na určitou otázku odpovědět – např. otázka může být příliš osobní
- respondent nezná pravdivou odpověď, protože použijeme např. cizí termín, který nezná a stydí se říci, že jej nezná a přesto odpoví – odpověď je zkreslená
- zkreslení může vyvolat snaha respondenta ukázat se v lepším světle nebo touha potěšit tazatele
- neúplný seznam alternativních kategorií a kategorie, které se překrývají
- může dojít také k chybnému výběru kategorie, ať už tazatelem či respondentem
- respondent nemusí mít vyhraněný názor na kladenou otázku a jeho odpověď tak může být určena náhodně

Na jaké populaci se bude hledat odpověď na výzkumnou otázku?

Za výzkumnou jednotku jsme zvolili svobodné osoby ve věku 18-30 let včetně. Velikost zkoumaného souboru – 2000 lidí. Tento výběrový soubor je vytvořen na základě kvótního výběru, jehož parametry určíme těmito znaky: věkem, vzděláním, krajem, velikostní skupinou bydliště, zda je respondent pracující/student. Do vzorku zahrneme reprezentanty obou pohlaví tak, aby byli zastoupeni rovnoměrně.

Operacionalizace:

Převod jednotlivých konceptů do jednoduchých otázek, aby jim respondenti rozuměli a uměli na ně odpovědět.

Věk, vzdělání, gender, víra, - otázky směřující k číselnému určení věku, typu vzdělání (základní, středoškolské, vysokoškolské atp.), gender – muž/žena, víra – křesťan, muslim, ateista

Preferovaný způsob života - jak by respondent chtěl žít, do jaké míry se existující alternativní formy stávají konkurenční manželskému soužití

- zda respondent dává přednost žít sám, s partnerem v manželském svazku, s partnerem v nesezdaném soužití

V jakém svazku žili rodiče – v jakém rodinném prostředí mladý člověk žije/žil

- zda manželském, nesezdaném, rozvedení, rodič samovychovatel

Životní plány – jaká je představa o průběhu dalšího života, např.

- Chtěl bych se věnovat svým zájmům a koníčkům
- Rád bych získal významné místo v práci
- Chtěl bych mít děti

Důvody k uzavření manželství – můžeme je zjistit pomocí těchto např. ukazatelů

- Rodiče nesouhlasí s žitím „na hromádce“
- Budeme mít upravené majetkové vztahy
- Vzájemně se milujeme hodnotové postoje

Hodnota manželství- hodnotu manželství můžeme zjišťovat pomocí mnoha různých ukazatelů, které mohou mít praktický či emocionální charakter

- Lidé v manželství jsou šťastnější než lidé žijící samostatně
- Právní záruky v manželství jsou vyšší než v nesezdaném soužití
- V manželství jsou lidé na problémy dva
- Manželství by se mělo uzavírat tehdy, chtějí –li si pořídit děti

Doba vhodná pro uzavření manželství- zřejmě různé věkové skupiny budou považovat za vstup do manželství jiný okamžik, tuto dobu lze zjistit

- Po ukončení studia
- Je dobré nejprve „žít na zkoušku“ a až potom uzavřít manželství
- Rozhodneme-li si pořídit dítě

A co „nesezdané soužití“? Zatím jste se soustředili na důvody toho, proč, kdo a kdy do manželství vstupuje (by chtěl/ chtěla vstoupit).

Zdůvodnění zájmu:

Výzkumná otázka byla formulována s ohledem na změnu demografického chování populace v souvislosti se socio-politicko-hospodářskými změnami společnosti. Je zřejmé, že nižší sňatečnost má vliv na porodnost (ta klesá) . Zajímalo nás proto, zda je pro mladou generaci manželství důležité nebo je považují za „přežitek“. Prokáže-li se, že mladí stále považují manželství za důležitou formu soužití, nebude zřejmě důvod obávat se výrazného poklesu porodnosti. Dojde zřejmě pouze k prodloužení doby, kdy se mladí rozhodnou uzavřít manželství a založit rodinu. Doufejme jen, že vyšší věk novomanželů bude spojen s odpovědnější výchovou dětí a nižší rozvodovostí.

Kdy bude proveden výzkum?

Výzkum bude proveden v průběhu I. čtvrtletí roku 2005, během jednoho měsíce. Následné vyhodnocení proběhne do konce roku 2005, přičemž výsledky budou uvedeny ve známost v lednu 2006.

Literatura:

Dan, J.; Janíčková, L. 1993: Role ženy a muže v eufunkčním a dysfunkčním manželství. Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity 42/27:67-77.

Hamplová, D. 2003: Marriage and Educational Attainment: A Dynamic Approach to First Union Formation, In. Czech sociological review, Vol. 39, No. 6: 841-863

Katříňák, T. 2000: Moderní partnerské vztahy a jejich proměny v době pozdní modernity, In. Sociologický časopis, 36, č. 3: 307-316

Kolaříková, L. 1967: Problémy vývoje a utváření osobnosti v dětství a mládí. In: Sborník k problémům psychologie osobnosti, Praha: Academia, s. 177-185

Kráľová, L. 2001: Manželská rodina v západnej Európe a na východnom Slovensku, In. Sociologický časopis, 37, č. 4: 449-462

- Kratochvíl, S. 1992: Manželská terapie, Hradec Králové: Mach
- Maříková, H. 2000. Proměny současné české rodiny. Rodina - gender - stratifikace. Praha: SLON.
- Miller, I., W., et al. 1985. The MacMaster family assesment device: reliability and validity. Journal of Marital and Family Therapy. 11/4:345 - 372
- Možný, I. 1983. Rodina vysokoškolsky vzdělaných manželů. Brno: Univerzita J.E. Purkyně
- Oppenheimer, K.V. 1997. Womens employment and the gain to marriage: The Specialization and Trading Model, Annual Review of Sociology, Vol. 23: 431-453
- Pávek, F.: Manželství na zkoušku, Mladá Fronta, Praha, 1987
- Plaňava, I. 1984. Rodinné mýty. Psychológia a patopsychológia dieťaťa, 19/1:67-73
- Plaňava, I. 1993. Funkční a dysfunkční soužití v rodině a manželství: některé koncepty a modely. Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. I/27:47-65.
- Plháková, A. 1992. Rodinné konstelace v dětství a manželská spokojenost. Kandidátská disertační práce. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity v Brně
- Rabušic, L. 2001. Kde ty všechny děti jsou? Porodnost v sociologické perspektivě. Praha: SLON.
- Rabušic, L. 2004: Kde ty všechny děti jsou, Reflex, 30.9.2004
- Satirová, V. 1994: Kniha o rodině. Praha: Práh
- Šípová, I.; Mellan, J. 1972. Mladé manželství, Praha: Avicenum
- Švancara J. 1971. Diagnostika psychického vývoje. Praha: Avicenum.
- Říčan, P. 1989. Cesta životem. Praha: Panorama
- Vítek, K., Vítková, V. 1976. Několik poznatků z výzkumu 476 manželství. In: Sociologický časopis, 12, str. 348-352

Poznámky k literatuře viz úkol 2

S pozdravem

Daniela Ryšavá